

**ОХОРОНА І ЗАХИСТ ЛІСІВ ЯК СКЛАДОВА
ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ**

Купрійчук Василь Михайлович,

д. держ.упр., професор,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Литвин Дмитро Олександрович,

Макарчук Максим Юрійович

Студенти
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна

Анотація: Віднесення лісів до державної власності передбачає необхідність організації державного управління в сфері використання, охорони, захисту лісового фонду і відтворювання лісів. Україна – лісова країна і її ліси, як найважливіший ресурс, що відновлюється і регулятор глобальних біосферних циклів, мають величезне екологічне, економічне і соціальне значення планетарного масштабу.

Тому публічна політика держави повинна забезпечувати збереження, ефективне використання і відтворювання лісів відповідно до науково обґрунтованих екологічних рекомендацій і нормативів.

Ключові слова: охорона і захист лісів, публічна політика, нормативно-правова база, концесія, лісова охорона, ліси, угіддя, впорядкування лісів, лісові господарства, лісові масиви.

Основним завданням публічної політики у сфері лісових відносин є забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів. Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин здійснюється шляхом формування та визначення

основних напрямів державної політики у сфері лісових відносин; визначення законом повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; установлення відповідно до закону порядку і правил у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів; здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів.

Питання нарощування лісистості держави є одним з пріоритетних напрямків розвитку лісогосподарської галузі. В Україні кожний другий гектар лісу створений штучно. Заліснення зрубів та збільшення площі лісів проводиться шляхом лісовідновлення і лісорозведення. За останні три роки щорічні середні обсяги відтворення лісів становлять більше 50 тис. га. Для реалізації завдань з масштабного лісорозведення створено відповідну виробничу базу [1].

Вирощування і збереження лісу неможливе без вирішення проблем його захисту на всіх етапах (захист насіння, сіянців у теплицях і розсадниках, лісових культур, стиглого лісу). Площа осередків шкідників і хвороб – більше 600 тис. га, що складає 7% вкритої лісом площі країни. В цих осередках щорічно проводяться заходи боротьби на площі понад 100 тис. га. Роботи із захисту лісу здійснюють працівники державних лісогосподарських та спеціалізованих лісозахисних підприємств [2].

На сьогодні лісопатологічна ситуація в лісах України продовжує бути напруженою, особливо у центральних та південних областях, і вимагає постійної уваги та оперативних дій щодо недопущення масового ураження насаджень шкідниками і хворобами лісу. Основними факторами, що зумовлюють скоєння незаконних рубок є:

- складне соціально-економічне становище громадян;
- лісові масиви на землях запасу сільських рад, належним чином не охороняються і не контролюються;
- відсутність можливості мати достойний легальний заробіток, наявність великої кількості приватних деревообробних пунктів, які скуповують

незаконно добути деревину та уникають покарань;

- неможливість повноцінного виконання функції державної лісової охорони в південних та східних областях України внаслідок відсутності належного фінансування [3].

Динаміка незаконних рубок в лісах в усіх лісогосподарських підприємствах впроваджена і функціонує єдина державна система електронного обліку деревини, яка забезпечує точний облік лісових ресурсів в online режимі за рахунок маркування деревини спеціальними бирками зі штрих-кодом та застосування мобільних електронних пристроїв при здійсненні облікових операцій в лісових умовах.

Система є ефективним засобом протидії незаконними рубками деревини, дієвим фактором підвищення ефективності лісогосподарського виробництва за рахунок застосування сучасних логістичних та управлінських рішень, скорочення часу на формування облікової та звітної документації, зменшення простою транспортних засобів, підвищення виходу цінних сортиментів та виробничої дисципліни. В базі даних системи формується галузевий реєстр походження деревини користуючись яким працівники державної лісової охорони можуть оперативно встановити легальність деревинних ресурсів та контролювати весь рух деревини від місця заготівлі до кінцевого споживача [4].

Ключові проблеми лісового господарства України полягають у:

1. Необхідності забезпечення балансу між екологічними, економічними та соціальними функціями сталого ведення лісового господарства, що ускладнене загальною економічною ситуацією в країні, проявами корупції, низькою поінформованістю суспільства та його упередженим ставленням до лісової галузі, слабкою міжгалузевою взаємодією.

2. Недосконалості розподілу функцій управління, що призводить в окремих випадках до дублювання функцій або втрати ефективності їх виконання. Зокрема, це стосується втрати функції забезпечення повноцінного

контролю за дотриманням лісового законодавства в лісах різних відомств та форм власності.

3. Дисбалансі фінансового забезпечення лісгосподарської діяльності; відсутності фінансування заходів з ведення лісового господарства Півдня і Сходу країни та дефіцит відповідних фахівців в цих регіонах.

4. Наявності незаконних рубок та обігу незаконно добутої деревини.

5. Ускладненні реалізації прав власності (користування) на ліси через недостатнє фінансування процесу оформлення лісокористувачами державної форми власності речових прав на земельні ділянки, зайняті лісом, відсутності критеріїв зміни цільового призначення земель лісового фонду для суспільних потреб.

6. Відсутності законодавчого підґрунтя та механізмів управління і контролю за лісами комунальної власності в умовах децентралізації влади.

7. Потребі нормативного врегулювання зміни цільового призначення сільськогосподарських земель, що вийшли із користування і на яких відбулося природне поновлення.

8. Необхідності удосконалення системи ведення лісового господарства, зокрема щодо розвитку захисного лісорозведення та агролісомеліорації; удосконалення системи протидії лісовим пожежам; комплексного використання лісосічних відходів; підвищення якості та доступності інформації про ліси і лісове господарство тощо.

9. Низькому рівні інформування громадськості та інших зацікавлених сторін, зокрема необхідності підвищення якості та доступності інформації про ліси і лісове господарство.

10. Відсутності правових та економічних механізмів стимулювання запровадження природозберігаючих технологій.

11. Погіршенні санітарного стану лісів, наявності прогресуючих процесів патологічного всихання.

12. Спрощенні генетичної та видової різноманітності лісів, розбалансованості структури лісового фонду, недосконалості розподілу лісів за

їх функціональним призначенням.

13. Неефективному механізмі притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності за незаконні рубки.

14. Недостатній науковій підтримці розвитку лісового господарства, зокрема відсутності науково обґрунтованої стратегії адаптації лісів до змін клімату внаслідок браку коштів на відповідні дослідження.

15. Необхідності подолання в лісах наслідків військових дій на Сході України, незаконного видобування бурштину та інших корисних копалин.

16. Розбалансованості загальнодержавного ринку деревини [5].

Сьогодні на державному рівні необхідно створити організаційно-економічні умови для ефективного розвитку лісового господарства та забезпечити ефективне публічне управління та адміністрування лісової галузі, а саме [6]:

- удосконалення нормативної бази лісового господарства з врахуванням сучасних умов та європейського досвіду;

- удосконалення моделі та механізмів державного управління у сфері лісового господарства, розвиток інституційної бази;

- запровадження дієвих механізмів прийняття управлінських рішень з метою запобігання корупційних схем;

- збільшення лісистості території шляхом розширення робіт з лісорозведення, в тому числі за рахунок земель запасу та самозалісених земель, нарощування ресурсного й екологічного потенціалу лісів;

- посилення стійкості лісових екосистем до негативних факторів навколишнього середовища, зростаючого антропогенного навантаження, змін клімату, охорона лісів від самовільних рубок та інших лісо порушень;

- зміна підходів до державної системи фінансово-економічного забезпечення ведення лісового господарства і його підтримка шляхом створення Державного фонду розвитку лісового господарства (далі – Лісовий фінансовий фонд). Відновлення статусу головного розпорядника бюджетних коштів центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну

політику у сфері лісового та мисливського господарства;

- удосконалення системи продажу необробленої деревини;
- удосконалити систему організації охорони і захисту лісів;
- покращення міжсекторальної співпраці з лісових питань;
- удосконалення комунікаційного процесу та покращення обізнаності

громадськості у сфері лісового господарства;

- сприяння розвитку галузевої науки та освіти у сфері лісового господарства;

- розширення міжнародного співробітництва;

- вдосконалення кадрової політики в лісовій галузі, необхідність врахування професійної освіти при прийнятті кадрових рішень та посилення соціально-правового захисту працівників лісового господарства і лісової охорони;

- сприяння розв'язанню соціально-економічних проблем територіальних громад, зокрема створенню нових робочих місць та підвищенню зайнятості населення у лісовому секторі [6].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Лісовий Кодекс України – Електронний ресурс. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>

2. Кургузенкова Л. А. Диверсифікація лісогосподарських підприємств у забезпеченні їх сталого розвитку: дис. на здобуття наук. ступеня. канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / Людмила Анатоліївна Кургузенкова //ПВНЗ «Європейський університет». – К., 2012. – 228 с.

3. Земельний Кодекс України – Електронний ресурс. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

4. Вавженчук С. Я. Співвідношення понять «захист» та «охорона» трудових прав в чинному законодавстві [Електронний ресурс] / С. Я. Вавженчук // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 45–49. – URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2010_1_9.pdf.

5. Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. № 724 Електронний ресурс. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/s>

6. Савицький О. Чим далі в ліс – тим більше... корупції? [Електронний ресурс]: експерти закликають владу всерйоз узятися за реформу лісового законодавства / Олексій Савицький, Алла Дубровик // День. – 2010. – 23 лют. (№ 31). – URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/ekonomika/chimdali>